

INFORMACJE

EDWARD MATUSZAK

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu

PRZYGOTOWANIE DORADCÓW DO PRACY W OPINII KIEROWNIKÓW POWIATOWYCH ZESPOŁÓW DORADZTWA

1. Wstęp

Wraz z rozwojem społeczeństw coraz to inne zasoby decydowały w największym stopniu o tempie rozwoju. Początkowo były to zasoby ziemi, później kapitału a w kolejnych, bardziej współczesnych warunkach, coraz większe znaczenie ma wiedza oraz możliwość i zdolność jej wykorzystania w działalności gospodarczej. Posiadanie wiedzy i umiejętne jej wykorzystanie pozwalają na budowę przewagi konkurencyjnej w wielu dziedzinach życia [Olszewska, Gudanowska 2011]. Dla firmy (organizacji) wiedza jest tym bardziej wartościowa im lepiej przyczynia się do poprawy podejmowanych decyzji i działań, a w rezultacie unowocześnienia produkcji i polepszenia sytuacji ekonomicznej i rynkowej. Wprowadzanie innowacji w gospodarstwach rolnych jest istotnym warunkiem polepszenia konkurencyjności w warunkach globalizacji rynków produktów rolnych [Chyłek 2011]. W nowym PROW na lata 2014–2020 procesy innowacyjne w rolnictwie wspierane będą w ramach kilku działań [PROW 2014–2020, 2013].

Jednym z warunków przyspieszenia procesów innowacyjnych w rolnictwie, a zarazem czynnikiem niezbędnym dla działań innowacyjnych jest wiedza w ogóle, a w przedmiocie działań innowacyjnych w szczególności [Chyłek 2009].

Firmy, mogą bazować na własnych zasobach wiedzy lub pozyskiwać ją z otoczenia [Zimniewicz 2003]. Tym otoczeniem dostarczającym wielu rolnikom wiedzę i umiejętność jej wykorzystania w zarządzaniu gospodarstwem jest, między innymi, doradztwo rolnicze [Kujawiński 2012]. Z badań przeprowadzonych wśród rolników województwa podkarpackiego wynika, że Podkarpacki Ośrodek

Doradztwa Rolniczego w Boguchwale był dominującym źródłem informacji dotyczących innowacji wdrożonych w gospodarstwach tegoż województwa [Górka, Ruda 2012]. Dla skutecznej działalności zawodowej doradców, ważne jest właściwe ich przygotowanie do kompetentnego wykonywania swojej pracy i przekazywania rzetelnej wiedzy rolnikom. Znajomość przygotowania doradców do udzielania rolnikom pomocy doradczej w różnych obszarach działalności jednostek doradztwa rolniczego jest ważna dla organizacji doradczych, a także instytucji organizujących różne formy podwyższania kwalifikacji zawodowych doradców.

2. Cel i metoda badań

Celem badań było zebranie opinii kierowników powiatowych zespołów doradczych (PZD) wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego dotyczącej przygotowania doradców do udzielania rolnikom pomocy doradczej, w wymienionych w ankiecie zakresach wiedzy. Ankieta zawierała razem 129 pytań pogrupowanych w następujących obszarach:

Tabela 1

Obszary tematyczne pytań zamieszczonych w ankiecie

Zakres wiedzy	Liczba pytań
Zasady korzystania z pomocy finansowej przez rolników/ przedsiębiorców/mieszkańców wsi z działań PROW 2014–2020	18
Rolnictwo ekologiczne	12
Produkcja roślinna	14
Produkcja zwierzęca	10
Produkcja sadownicza i warzywnicza	3
Przetwórstwo rolno-spożywcze	6
Ekonomika gospodarstwa rolnego, finanse, zarządzanie	10
Rozwój obszarów wiejskich	51
Kompetencje metodyczne, komunikacyjne, organizacyjne	5
Inne obszary – pytania otwarte	

Źródło: Opracowanie własne.

Zawarte w ankiecie pytania powstały w efekcie współpracy jednostek Centrum Doradztwa Rolniczego, zainteresowanych poznaniem opinii kierowników PZD dotyczącej potrzeb uzupełniania wiedzy doradców terenowych. Stąd szeroki zakres tematyczny i duża liczba szczegółowych tematów zawartych w ankiecie.

W każdym z wymienionych zakresów wiedzy respondenci mieli możliwość dopisywania dodatkowych, ważnych z punktu widzenia potrzeb kierowanego

zespołu, szczegółowych tematów wymagających uzupełnienia wiedzy doradców pracujących w PZD.

Materiał źródłowy do analizy został zebrany w miesiącach wrzesień – listopad 2013 roku. Ankieta zamieszczona została na stronie internetowej Centrum Doradztwa Rolniczego, a wszyscy kierownicy PZD (313 kierowników) zostali powiadomieni pocztą elektroniczną o prowadzonych badaniach, otrzymali instrukcję wypełniania ankiety oraz hasło umożliwiające wypełnienie ankiety w trybie on-line i odesłanie jej do Centrum Doradztwa. Taki sposób prowadzenia badań zapewniał ich anonimowość, ale uzyskane wyniki pozwalają na ograniczony zakres interpretacji.

Kierownicy PZD, odpowiadając na zawarte w ankiecie pytania, podali ilu doradców, zajmujących się w swej pracy doradczej wymienionymi w ankiecie obszarami, posiada w danym zakresie wiedzę wystarczającą, ilu doradców potrzebuje uzupełnienia wiedzy oraz ilu doradców nie posiada wiedzy z danego zakresu pomimo, że wymieniony zakres wiedzy jest lub będzie im potrzebny w związku z wykonywaną pracą doradczą.

Odpowiedzi udzieliło 171 kierowników PZD. Stanowi to 54,6% wszystkich zespołów doradztwa.

3. Wiedza doradców w opinii kierowników PZD

Tabele od 2 do 10 zawierają wyniki badania opinii kierowników PZD dotyczące wiedzy doradców w różnych zakresach potrzebnych w pracy doradczej.

Tabela 2

Zasady korzystania z pomocy finansowej przez rolników/przedsiębiorców/ mieszkańców wsi z działań PROW 2014–2020

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Modernizacja gospodarstw rolnych	476	688	119
Restrukturyzacja małych gospodarstw	275	719	249
Premia dla młodych rolników	505	649	143
Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	263	672	246
Wspieranie wdrażania innowacji w gospodarstwie	150	601	315
Tworzenie Grup Producentów	125	525	289
Rolnictwo ekologiczne	281	501	199
Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny	248		244
Systemy jakości produktów rolniczych i środków spożywczych	126	492	287
Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	95	419	339

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Zalesianie i tworzenie terenu zalesionego	189	527	218
Współpraca	258	415	192
Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	123	494	279
Scalanie gruntów	65	269	390
Grupy operacyjne w celu wdrażania innowacji	33	170	454
Klastry w sektorze rolno-spożywczym	21	161	472
Leader	131	398	261
Transfer wiedzy i innowacji (Europejskie Partnerstwo dla Innowacji – EPI)	37	261	426

Źródło: Obliczenia własne.

Wymienione w tabeli 2 tematy są zbieżne z działaniami planowanymi w PROW na lata 2014–2020. Badania prowadzone były od września do początku listopada 2013 r., a więc w czasie, gdy znana była pierwsza wersja tego projektu. W dostępnym na stronie internetowej MRiRW projekcie działania opisane zostały w sposób ogólny. Stąd prawdopodobnie tak duża potrzeba uzupełnienia wiedzy w tym zakresie, czy wręcz brak wiedzy u wielu doradców. Należy przypuszczać, że potrzeby uzupełniania wiedzy przez doradców zmniejszą się po opublikowaniu szczegółowych warunków korzystania z PROW 2014–2020.

Tabela 3

Produkcja roślinna

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Produkcja zbóż	385	579	36
Produkcja pasz objętościowych	372	538	41
Produkcja rzepaku	281	553	69
Produkcja buraków cukrowych	185	434	103
Produkcja ziemniaków	366	507	41
Integrowana ochrona roślin - rozpoznawanie patogenów, określenie progu szkodliwości, dobór środków zapobiegawczych i zwalczających z podziałem chemicznych środków ochrony roślin ze względu na substancje czynne i sposoby ich działania, prowadzenie dokumentacji w gospodarstwie	172	656	202
Integrowana produkcja rolnicza	148	663	206
Rolnictwo precyzyjne	55	470	311
Uproszczone technologie uprawy podstawowych upraw	227	538	128
Prowadzenie monitoringu występowania chwastów, chorób, szkodników	142	602	166

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Sporządzanie planów nawożenia w gospodarstwie	361	548	109
Ochrona gleb i wód przed negatywnymi skutkami gospodarowania	384	526	88
Przeciwdziałanie zmniejszaniu materii organicznej w glebie	320	553	98
Produkcja biomasy na cele energetyczne	197	516	155
Produkcja nasienna traw*	1	0	0
Przeciwdziałanie przed negatywnymi skutkami gospodarowania uproszczonymi technologiami*	0	0	9

* potrzeby zgłoszone przez respondentów

Źródło: Obliczenia własne.

Spośród wymienionych w tabeli 3 tematów największe potrzeby podwyższania poziomu wiedzy występują w zakresie integrowanej ochrony roślin, która obowiązuje rolników od 2014 roku, oraz integrowanej produkcji, monitoringu agrofagów i produkcji biomasy na cele energetyczne. Duże zainteresowanie podwyższaniem kwalifikacji zawodowych zadeklarowane zostało także w pozostałych tematach.

Rolnictwo precyzyjne wskazane zostało jako temat, najmniej znany przez największą liczbę doradców. Największe potrzeby uzupełniania wiedzy oraz zdobywania wiedzy od podstaw wykazali kierownicy PZD w tym temacie.

Tabela 4

Produkcja zwierzęca

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Ocena jakościowa pasz objętościowych dla bydła	203	527	124
Żywienie wysokowydajnych krów mlecznych	193	556	121
Zapobieganie chorobom żywieniowym (metabolicznym) krów mlecznych	150	512	165
Zastosowanie systemu INRA w żywieniu przeżuwaczy	95	426	260
Odcłów cieląt i jałówek	224	541	98
Chów i hodowla trzody	279	498	98
Organizacja efektywnej produkcji prosiąt	205	524	117
Żywienie trzody	251	513	110
Wymagania dobrostanu zwierząt – ocena spełnienia warunków dobrostanu w budynku inwentarskim	589	404	42
Budownictwo inwentarskie	88	432	205
Produkcja owczarska*	0	1	0
Chów i hodowla bydła ras mięsnych*	0	2	7

* potrzeby zgłoszone przez respondentów

Źródło: Obliczenia własne.

W zakresie produkcji zwierzęcej potrzeby uzupełnienia wiedzy są bardzo wyrównane, ilościowo duże i zbliżone do potrzeb w zakresie wymienionych tematów dotyczących produkcji roślinnej. Liczba doradców, nie posiadających wiedzy lub wiedza ta wymaga uzupełnienia jest średnio 2–3 krotnie większa w stosunku do doradców posiadających wystarczającą wiedzę. Dotyczy to zarówno produkcji zwierzęcej jak i roślinnej – w wielu tematach wymienionych w tabelach 3 i 4. Najmniej doradców potrzebuje uzupełnienia wiedzy z zakresu dobrostanu zwierząt.

Tabela 5

Rolnictwo ekologiczne

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Prowadzenie gospodarstwa ekologicznego	266	499	151
Przepisy prawne w rolnictwie ekologicznym	222	529	170
Płodozmiany, dobór gatunków i odmian	315	493	121
Ochrona roślin i zwalczanie chwastów	249	563	136
Potrzeby nawozowe i planowanie nawożenia	281	536	121
Uprawa podstawowych roślin rolniczych	372	450	112
Uprawa roślin warzywniczych	175	487	193
Uprawa roślin sadowniczych	139	487	213
Chów bydła	233	498	143
Chów trzody	244	471	138
Chów drobiu	150	472	191
Chów pozostałych zwierząt	107	481	193
Zrównoważony rozwój w gospodarstwie ekologicznym*	0	4	5
Możliwości prowadzenia działalności dodatkowej w gospodarstwach ekologicznych oraz źródła finansowania tych działalności*.	0	3	6

* potrzeby zgłoszone przez respondentów

Źródło: Obliczenia własne.

Potrzeby uzupełnienia wiedzy w zakresie rolnictwa ekologicznego są równie duże jak w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, chociaż stosunkowo duża liczba doradców posiada wiedzę wystarczającą w tej dziedzinie. Na podstawie liczby doradców posiadających wystarczającą wiedzę z zakresu rolnictwa ekologicznego można wnioskować, że wiedza z tego zakresu jest wysoko oceniana przez respondentów.

Tabela 6

Produkcja sadownicza i warzywnicza

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Uprawa warzyw polowych	101	411	219
Produkcja warzyw pod osłonami	60	313	8
Prowadzenie sadów jabłoniowych	61	290	302
Rozpoznawanie chorób i szkodników warzyw*	0	1	0
Krzewy owocowe*	3	0	4
Prowadzenie sadów wiśniowych*	0	1	0
Prowadzenie jagodników -porzeczka czarna*	0	1	0
Uprawa roślin jagodowych*	0	2	7
Uprawa ziół*	0	2	7

* potrzeby zgłoszone przez respondentów

Źródło: Obliczenia własne.

W opinii ankietowanych liczba doradców posiadających wystarczającą wiedzę z podstawowych kierunków produkcji sadowniczej i warzywnicznej jest dużo mniejsza aniżeli liczba PZD, których kierownicy udzielili odpowiedzi. Pomimo, że tematyka ta nie jest dominującym obszarem doradztwa liczba doradców, którzy powinni uzupełnić wiedzę z tego zakresu jest duża, chociaż mniejsza aniżeli z zakresu produkcji roślinnej czy zwierzęcej. Największe zainteresowanie uzupełnieniem wiedzy występuje w zakresie produkcji warzyw gruntowych, kierunku produkcji rozwijającego się w ostatnich latach, szczególnie w małych gospodarstwach prowadzących często sprzedaż bezpośrednią wyprodukowanych w gospodarstwie warzyw. Dla wielu małych i średnich gospodarstw z dużym zasobem pracy, jest to sposób na wypracowanie dochodów większych aniżeli z prowadzenia podstawowych kierunków produkcji. Dla wielu rolników jest to nowy kierunek produkcji, co przekłada się na większe zainteresowanie doradztwem a to z kolei wiąże się większymi potrzebami uzupełnienia wiedzy przez doradców.

Tabela 7

Przetwórstwo rolno-spożywcze

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Gospodarstwo rolne z działalnością przetwórczą wymagania formalne i prawne	39	356	324
Marketing i przygotowanie produktów do sprzedaży w gospodarstwie rolnym	71	395	266
Przetwórstwo: zboża- mąka	45	320	302
Przetwórstwo: owoce – soki	54	288	334
Przetwórstwo: mleko	55	325	
Przetwórstwo: mięso	306	49	317

Źródło: Obliczenia własne.

Wiedza doradców z zakresu podstawowych kierunków przetwórstwa produktów żywnościowych w małej skali jest najmniejsza. Doradców z wystarczającą wiedzą z tego zakresu posiada średnio co 2–3 zespół doradztwa. Wyjątek stanowi przetwórstwo mięsa. Stąd też relatywnie duże potrzeby uzupełniania wiedzy z tego zakresu.

Tabela 8

Ekonomika gospodarstwa rolnego, finanse, zarządzanie

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Kalkulacje rolnicze, obliczanie nadwyżek bezpośrednich, umiejętność liczenia kosztów produkcji w rolnictwie, opłacalność produkcji	398	537	62
Biznes plan dla potrzeb kredytowych i programów pomocowych	441	502	86
Analiza ekonomiczno-finansowa gospodarstw rolnych	322	555	78
Ocena efektywności ekonomicznej inwestycji rolniczych	244	589	103
Podatki w gospodarstwie, w tym podatek dochodowy	190	692	139
Rachunkowość rolnicza – prowadzenie ewidencji w gospodarstwie	427	489	94
Planowanie rozwoju gospodarstwa	183	686	80
Warunki otrzymania dopłat w nowej WPR	180	834	144
Dostosowywanie gospodarstw do minimalnych wymogów wzajemnej zgodności	638	445	37
Ograniczanie ryzyka w zarządzaniu gospodarstwem	150	619	175
VAT, podatek dochodowy itp. w rolnictwie*	0	11	0

* potrzeby zgłoszone przez respondentów

Źródło: Obliczenia własne.

W zakresie ekonomiki produkcji rolniczej, zarządzania gospodarstwem i finansów w gospodarstwie rolnym respondenci wskazali największe potrzeby podwyższania wiedzy doradców wyrażone w wartościach bezwzględnych.

Przeciętnie potrzebę uzupełnienia wiedzy i brak wiedzy ankietowani respondenci zgłaszali na poziomie 3–4 osoby w powiatowym zespole doradztwa. Spośród tych potrzeb największe zainteresowanie dotyczyło: warunków otrzymania dopłat w nowej WPR, podatków w gospodarstwie, w tym podatku dochodowego, ograniczania ryzyka w zarządzaniu gospodarstwem, planowania rozwoju gospodarstwa, wiedzy w zakresie oceny ekonomicznej efektywności inwestycji.

Tabela 9

Rozwój obszarów wiejskich

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Rozwój społeczności lokalnych poprzez aktywizację ludności wiejskiej i budowę kapitału społecznego na obszarach wiejskich			
Program LEADER	99	407	199
Wsparcie dla LGD w zakresie aktywizacji lokalnych społeczności	104	352	223
Wsparcie dla LGD w zakresie budowy strategii	73	361	228
Kwalifikowalność projektu, beneficjenta i kosztów w ramach działania: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju PROW 2007-2013	96	303	246
System i metodyka oceny i wyboru operacji do wsparcia przez organ decyzyjny (Rada) LGD	68	266	288
Wsparcie dla LGD w zakresie kreowania i zarządzania lokalnymi produktami	72	261	287
Wsparcie dla LGD w zakresie sieciowania produktów turystyki wiejskiej i agroturystyki	61	281	281
Geneza, cele i założenia Programu „Odnowa wsi”	80	294	264
Aktywizacja wiejskich społeczności w oparciu o ideę odnowy i rewitalizacji wsi	67	307	265
Planowanie strategiczne na poziomie wsi – Plan Odnowy Miejscowości	53	267	300
Współpraca pomiędzy mieszkańcami, mieszkańcami i instytucjami samorządowymi i gospodarczymi w zakresie rozwoju wsi	109	314	233
Animatory – opiekunowie wsi			
Budowa i funkcjonowanie systemu animatorów-opiekunów wsi – rola i zadania	42	246	305
Metody i formy aktywizacji społeczności wiejskich	53	265	312
Idea, istota i założenia „Podejście LEADER”	66	278	299
Idea, istota i założenia „Sieciowe Produkty Turystyki Wiejskiej”	49	261	299
Idea, istota i założenia „Gospodarstwa edukacyjne”	53	296	286
Idea, istota i założenia „Wioski tematyczne”	46	260	287
Myślenie projektowe jako podstawa działań służących rozwojowi wsi w oparciu o aktywność i włączenie lokalnych społeczności	48	257	292
Poprawa jakości życia, w tym dochodów społeczności wiejskiej, poprzez promowanie rozwoju przedsiębiorczości i podmiotów ekonomii społecznej			
Podstawy zakładania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	139	540	160
Aspekty prawne i podatkowe w podejmowaniu i prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	113	542	176
Podstawy finansów i zarządzania w przedsiębiorstwach w małych firmach na obszarach wiejskich	72		464
Tworzenie biznesplanu w działalności gospodarczej	117	476	206

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Ekonomia społeczna jako rodzaj działalności, która łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne	59	395	238
Formalno-prawne, organizacyjne i finansowe uwarunkowania zakładania organizacji pozarządowych	56	349	282
Myślenie projektowe, podstawy przygotowania i zarządzania projektami.	50	300	341
Wspieranie i promowanie sprzedaży bezpośredniej wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych			
Produkty lokalne w mechanizmach jakości żywności	83	413	204
Sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych alternatywą dla cywilizacji przemysłowej i szansą na dodatkowy dochód dla gospodarstw rolnych	85	467	197
Sprzedaż bezpośrednia w kontekście przepisów prawa gospodarczego	53	457	216
i obowiązków podatkowych	52	436	210
Sprzedaż bezpośrednia oraz marginalna, ograniczona i lokalna w świetle przepisów prawnych dotyczących warunków weterynaryjnych	61	456	204
Warunki sanitarno-higieniczne przy sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych	71	467	189
Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach rolnych			
Cel strategiczny WPR w nowym okresie programowania związany z OZE: Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi oraz działania na rzecz klimatu	94	407	228
Priorytety PROW w tym: Efektywne gospodarowanie zasobami, przejście na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatyczne	76	397	240
Kierunki rozwoju odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich	86	436	192
Uwarunkowania prawne, ekonomiczne, społeczne i środowiskowe rozwoju energetyki odnawialnej oraz korzyści z niej wynikające. Rolnik jako dostawca surowca oraz jako producent energii odnawialnej	66	396	243
Przykłady zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz ocena ich opłacalności	79	431	216
Wspieranie oraz promowanie innowacyjnych działań w zakresie rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki			
Turystyka wiejska i agroturystyka uwarunkowania formalno-prawne i organizacyjne	163	390	147
Metodyka wsparcia dla budowy pakietów turystycznych o oparciu sieciowe produkty turystyki wiejskiej. Markowe produkty turystyki wiejskiej	98	382	191
Marketing i promocja markowych produktów turystyki wiejskiej	87	411	168
Komercjalizacja markowych produktów turystyki wiejskiej	77	348	210
Systemy dystrybucji markowych produktów turystyki wiejskiej	76	344	216
Aktywizacja mieszkańców wsi wokół idei wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego dla celów edukacji szkolnej i pozaszkolnej – przygotowanie kadry doradców ośrodków doradztwa rolniczego do prowadzenia działań szkoleniowych i doradczych w zakresie uruchamiania i prowadzenia gospodarstw edukacyjnych			
Edukacja w oparciu o gospodarstwo rolne	81	350	224
Uwarunkowania formalno-prawne funkcjonowania zagrody edukacyjnej	64	337	254
Metodyka prowadzenia zajęć edukacyjnych w warunkach gospodarstwa wiejskiego	79	326	242

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Programy edukacyjne realizowane w gospodarstwach rolnych	63	308	277
Możliwości finansowania działalności edukacyjnej gospodarstw rolnych	55	299	295
Wiejskie gospodarstwo domowe			
Nowoczesne, estetyczne i racjonalne urządzenie zagrody wiejskiej z uwzględnieniem tradycji kulturowych i regionalnych	108	384	188
Profilaktyka zdrowotna w środowisku wiejskim	110	349	200
Racjonalne żywienie rodziny wiejskiej – świadomość konsumenta	124	347	185
Racjonalne prowadzenie gospodarstwa wiejskiego – świadomość ekologiczna	139	376	170
Różnicowanie dochodów w drobnych gospodarstwach rolnych – warsztaty rękodzielnicze	77	357	217

Źródło: Obliczenia własne.

Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich ma duży udział i znaczenie w programach działalności ośrodków doradztwa rolniczego. Szeroki i zróżnicowany zakres działań podejmowanych przez ośrodki doradztwa rolniczego został w ankiecie podzielony na szczegółowe obszary tematyczne. Część z nich jest od lat przedmiotem działań informacyjnych, edukacyjnych i doradczych ośrodków doradztwa (wiejskie gospodarstwo domowe, wspieranie oraz promowanie rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki, poprawa jakości życia społeczności wiejskiej poprzez aktywizację społeczną i gospodarczą, promowanie rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej i „podmiotów ekonomii społecznej”). Wyniki wskazują na większą liczbę doradców posiadających wystarczającą wiedzę do ich realizacji. W innych obszarach (animatory – opiekunowie wsi, aktywizacja mieszkańców wsi wokół idei wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego dla celów edukacji szkolnej i pozaszkolnej, przygotowanie doradców do prowadzenia działań szkoleniowych i doradczych w zakresie uruchamiania i prowadzenia gospodarstw edukacyjnych) są działaniami nowszymi w porównaniu do wcześniej wymienionych, a liczba doradców przygotowanych do ich realizacji mniejsza.

Prawdopodobnie na taką ocenę składa się inna ocena Kierowników PZD odnośnie wagi tych zagadnień w działalności doradczej ośrodków doradztwa rolniczego, ale także brak jednoznacznego rozgraniczenia dla niektórych wymienionych w ankiecie szczegółowych aktywności pomiędzy zadania ośrodków doradztwa i Lokalnych Grup Działania.

W większości wyróżnionych obszarów pracy doradczej, w ramach wspierania rozwoju obszarów wiejskich, wskazane zostały ilościowo duże potrzeby uzupełniania wiedzy doradców.

Tabela 10

Kompetencje metodyczne, komunikacyjne, organizacyjne

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Komunikowanie się z pojedynczym klientem, grupą klientów, zbiorowością (klientem masowym)	493	560	44
Dobór oraz stosowanie właściwych form, metod i środków edukacyjnych	442	597	47
Dobór oraz stosowanie właściwych metod i środków pozyskiwania, przetwarzania oraz udostępniania informacji	367	636	61
Stosowanie właściwych metod upowszechniania innowacji rolniczych	297	674	89
Planowanie pracy własnej*	1	2	3

* potrzeby zgłoszone przez respondentów

Źródło: Obliczenia własne.

Przygotowanie metodyczne doradców zostało dużo lepiej ocenione przez kierowników zespołów doradczych aniżeli większość pozostałych dziedzin wymienionych w kwestionariuszu ankiety. Cechą charakterystyczną dla tego obszaru wiedzy jest przekonanie kierowników PZD, że stosunkowo niewielu doradców nie posiada kompetencji metodycznych, umiejętności komunikowania się z rolnikami, natomiast jest duża potrzeba uzupełniania wiedzy z tego zakresu.

Tabela 11

Inne obszary/dziedziny

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Wiedza z zakresu pomocy społecznej na terenach wiejskich	1	4	0
Szczegółowe przepisy dotyczące dopłat i programów do zrobienia obowiązujące w latach 2014-2020	8	0	4
Gospodarowanie na obszarach NATURA 2000	0	12	10
Pszczelarstwo	0	2	9
Ukończenie kursu rzeczoznawcy majątkowego.			7
Podatki w rolnictwie	0	2	0
Szacowanie szkód łowieckich		6	
Zarządzanie i kierowanie zasobami ludzkimi	0	1	6
Metody walki ze stresem		6	
Dyrektywa Azotanowa	11		1
Kosztorysowanie inwestycji budowlanych			9
Prawo w rolnictwie	0	1	11

Wyszczególnienie	Wiedza wystarczająca	Wiedza do uzupełnienia	Brak wiedzy
Mikrosoft Office Excel		4	2
Mikrosoft Office Word		4	2
Ekonomia społeczna z uwzględnieniem praktycznych, a nie teoretycznych sposobów na tworzenie miejsc pracy na wsi : spółdzielnie socjalne	11	10	
Prowadzenie działalności edukacyjno-szkoleniowej dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich	2	7	0
Rozliczenia podatkowe VAT i dochodowy podatek w rolnictwie i działalności pozarolniczej- księgowość rolnicza	1	4	0
Programy rolnośrodowiskowe	0	3	0
Szacowanie szkód kłeszkowych		6	
Prawo budowlane - procedury budowy, przebudowy, klasyfikacja			9
Animacja kulturalna ze szczególnym uwzględnieniem tradycji ludowych / rękodzieło ludowe- dodatkowe źródłem dochodu dla rodziny wiejskiej	11		
Nauka przekazywania wiedzy przez doradców, socjologia, psychologia.	0	6	1
Sporządzanie planu wypasu zwierząt		6	
Podstawy dziennikarstwa, zasady redagowania artykułów			9
Technologie uprawy roślin, technologia chowu zwierząt	0	6	1

Źródło: Obliczenia własne.

Przedstawione w tabeli 11 inne tematy zostały zgłoszone przez ankietowanych. Dotyczą bardzo różnych zakresów wiedzy i najczęściej były to zgłoszenia pojedynczych respondentów. Niektóre są zbieżne z zakresami wiedzy wymienionymi w tabelach 2–10 lecz zostały inaczej sformułowane.

4. Podsumowanie

1. Analiza dotyczy przygotowania doradców pracujących w jednostkach doradztwa rolniczego do udzielania pomocy doradczej rolnikom w różnych obszarach działalności instytucji doradczej. Dla organizatorów doskonalenia zawodowego doradców wyniki analizy są wskazaniem kierunków i potrzeb podwyższania kwalifikacji zawodowych doradców. Spośród 313 kierowników PZD odpowiedzi udzieliło 171 osób tj. 54,6% populacji. Zakładając, że kierownicy zespołów doradczych, jako bezpośredni przełożeni, posiadają rzetelną wiedzę nt. wiedzy pracujących w PZD doradców, uzyskane wyniki można przyjąć jako odnoszące się do całej populacji doradców terenowych.
2. Podobnie jak w badaniach prowadzonych w 2010 roku [Matuszak 2010] najlepiej ocenione zostało przygotowanie metodyczne doradców. W opinii kie-

-rowników PZD duża liczba doradców posiada wystarczające przygotowanie metodyczne. Największe potrzeby uzupełniania wiedzy metodycznej wskazane zostały w temacie „Stosowanie właściwych metod upowszechniania innowacji rolniczych” – wiedzy metodycznej szczególnie ważnej w kontekście nowych zadań dla doradztwa rolniczego, dofinansowywanych w PROW 2014–2020.

3. W zakresie produkcji roślinnej największe ilościowo potrzeby uzupełnienia wiedzy dotyczą zagadnień związanych z integrowaną ochroną roślin, metodami integrowanej produkcji, monitoringiem agrofagów, a więc w obszarze nowych wymagań w stosunku do rolników, do których realizacji włączone zostało doradztwo rolnicze.
4. W opinii kierowników PZD liczba doradców, którzy powinni uzupełnić wiedzę w zakresie produkcji zwierzęcej jest średnio 2–3 krotnie większa niż liczba doradców posiadających wystarczającą wiedzę. Duże potrzeby uzupełnienia wiedzy doradców zostały również wskazane w obszarze rolnictwa ekologicznego.
5. Największe potrzeby uzupełnienia wiedzy doradców wskazane zostały w zakresie ekonomiki produkcji rolniczej, zarządzania gospodarstwem, finansowaniem i efektywnością inwestowania w gospodarstwie. Przeciętnie potrzebę uzupełnienia wiedzy z tego zakresu ankietowani respondenci zgłaszali na poziomie 3–4 osoby w PZD. Spośród tych potrzeb największe zainteresowanie dotyczyło: warunków otrzymania dopłat w nowej WPR, podatków w gospodarstwie, w tym podatku dochodowego, ograniczania ryzyka w zarządzaniu gospodarstwem, planowaniem rozwoju gospodarstwa, oceną ekonomicznej efektywności inwestycji.
6. W większości wyróżnionych obszarów pracy doradczej w ramach wspierania rozwoju obszarów wiejskich wskazane zostały ilościowo duże potrzeby uzupełniania wiedzy doradców. Ten obszar pracy doradczej dla jednostek doradztwa rolniczego znacznie się poszerza i różnicuje. Badania wykazały większe potrzeby uzupełniania wiedzy doradców w zakresie nowych kierunków wspierania rozwoju obszarów wiejskich.

LITERATURA

1. Chyłek E. (2011): Zadania doradztwa rolniczego w transferze wiedzy i innowacji. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego nr 3/2011, s.21–36.
2. Chyłek E. (2009): Znaczenie wiedzy we wzroście innowacyjności na obszarach wiejskich. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 1, ss. 9–20.

3. Górka M., Ruda M.(2012): Innowacje w gospodarstwach rolniczych województwa podkarpackiego. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”, z. 29, s. 126–131.
4. Kujawiński W. (2012): Metodyka działalności upowszechnieniowej publicznej rolniczej organizacji doradczej. CDR w Brwinowie Oddział w Poznaniu .
5. Matuszak E. (2010): Przygotowanie doradców do pracy w opinii kierowników terenowych zespołów doradztwa, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego nr 4/2010; s 21–31.
6. Olszewska A.M., Gudanowska A.E. (2011): Zarządzanie wiedzą a innowacyjność, Economy and Management – 4/2011, s.159 i dalsze.
7. Zimniewicz B.K. (2003): Współczesne koncepcje i metody zarządzania. PWE, Warszawa 2003, s.108.
8. www.minrol.gov.pl, Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020.

e-mail: E.matuszak@cdr.gov.pl